

شماره نشر: ۲۱۴

سفینه شب

(آداب و احکام نماز شب)

تحقیق و نگارش

علی محمد گودرزی

۱۳۹۴

سرشناسه	: گودرزی، علی محمد، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: سفینه شب: آداب و احکام نماز شب / تحقیق و نگارش علی محمد گودرزی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی آجا، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۶ ص.
شلیک	: ۶۰۰۰۰ ریال: ۱-۴۰-۶۲۹۷-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۳۹ - ۱۴۶: همچنین به صورت زیرنویس.
عناوین دیگر	: آداب و احکام نماز شب.
موضوع	: نماز شب
مدرع	: نماز شب - احادیث
شناسه افزوده	: انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی آجا
رده بندی کنگ	: ۱۳۹۴ س ۷/۱۸۷/۷ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۲۵۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۳۹۶

سفینه شب (آداب و احکام نماز شب)

- تحقیق و نگارش: علی محمد گودرزی
- طرح جلد: آرش دهمامی
- نوبت چاپ: اول
- سال چاپ: ۱۳۹۴
- شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه
- بها: ۶۰۰۰ تومان
- شابک: ۱-۴۰-۶۲۹۷-۹۶۴-۹۷۸
- ناشر: انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی آجا
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه ارتش جمهوری اسلامی ایران

نشانی: تهران، صندوق پستی ۳۳۷۶ - ۱۶۷۶۵، سازمان عقیدتی سیاسی

ارتش جمهوری اسلامی ایران، معاونت فرهنگی و روابط عمومی

وبگاه: www.aja.ir (اداره تبلیغات و انتشارات)

تلفن: ۸۱۹۵۳۳۸۱ دورنگار: ۸۸۴۷۵۵۰۳ نشانی الکترونیکی: nashr@aja.ir

مرکز توزیع محصولات فرهنگی ارتش: ۲۲۹۳۹۱۲۴ و ۳۳۳۳۱۵۲۸

فهرست مطالب

۹.....	مقدمه
۱۵.....	جمع‌شدن نماز شب
۱۶.....	امیر خدا به پیامبران درباره نماز شب
۱۷.....	توصیه پیامبر ﷺ به نماز شب
۱۸.....	توصیه حضرت علی علیه السلام به نماز شب
۱۹.....	روایت امام باقر علیه السلام درباره نماز شب
۱۹.....	توصیه امام صادق علیه السلام درباره نماز شب
۱۹.....	توصیه امام رضا علیه السلام درباره نماز شب
۱۹.....	توصیه امام زمان علیه السلام به نماز شب
۲۰.....	توصیه حضرت عیسی علیه السلام به نماز شب
۲۰.....	توصیه لقمان حکیم به فرزندش
۲۰.....	فلسفه تشریح نمازهای مستحب
۲۱.....	آیات قرآن درباره شب‌زنده‌داری
۲۱.....	شب‌زنده‌داری و رسیدن به مقام محمود (شفاعت)
۲۳.....	شب‌زنده‌داری و تلاوت قرآن
۲۴.....	نماز شب و استغفار در سحرگاهان
۲۵.....	پنهان‌بودن پاداش نماز شب
۲۶.....	نماز شب نشانه علم داشتن
۲۷.....	بندگان واقعی شب را با عبادت به صبح می‌برند
۲۸.....	نماز شب و همراهی با پیامبر ﷺ
۳۰.....	تسبیح خدا در نماز شب
۳۱.....	آثار سجده در چهره شب‌زنده‌داران
۳۱.....	نماز شب حسنه است

- ۳۱..... نماز شب طلب خوشنودی خداست
- ۳۳..... **معصومین و نماز شب**
- ۳۴..... نماز شب پیامبر ﷺ
- ۳۷..... نماز شب امیرالمؤمنین ﷺ
- ۴۰..... نماز شب حضرت فاطمه ﷺ
- ۴۰..... نماز شب امام حسین ﷺ
- ۴۰..... نماز شب امام سجّاد ﷺ
- ۴۳..... نماز شب امام موسی کاظم ﷺ
- ۴۳..... نماز شب امام رضا ﷺ
- ۴۳..... نماز شب امام هادی ﷺ
- ۴۴..... نماز شب امام حسن عسکری ﷺ
- ۴۵..... **بزرگان و نماز شب**
- ۴۵..... حضرت زینب علیها السلام نماز شب
- ۴۶..... حضرت مریم علیها السلام و نذر شب
- ۴۶..... نماز شب امام خمینی «ره»
- ۴۷..... نماز شب آقا نجفی قزوینی «ره»
- ۴۸..... روایت علامه طباطبائی «ره»
- ۴۸..... سخن ملا حسینقلی همدانی «ره»
- ۴۸..... روایت شهید قزوینی «ره»
- ۴۸..... وصیت آیتالله مرعشی نجفی «ره»
- ۴۹..... روایت شهید شاهآبادی «ره»
- ۴۹..... دعای قنوت آیتالله درجهای «ره»
- ۴۹..... خبر ابن جُنید از حسابرسی آخرت
- ۵۱..... **آثار و برکات خواندن نماز شب**
- ۵۲..... الف. آثار و برکات «دنیاوی» نماز شب
- ۶۱..... ب. آثار و برکات «آخرتی» نماز شب
- ۷۱..... **نشانه‌های شب‌زنده‌داران**
- ۷۱..... وصف شب‌زنده‌داران از زبان خدا

آداب و احکام نماز شب ♦ ۷

- ۷۲..... وصف شب‌زنده‌داران از زبان پیامبر اسلام ﷺ
- ۷۲..... وصف شب‌زنده‌داران از زبان علی ؑ
- ۷۳..... وصف شب‌زنده‌داران از زبان امام سجّاد ؑ
- ۷۵..... **عوامل کسب توفیق و موانع سلب توفیق نماز شب**
- ۷۵..... عوامل کسب توفیق خواندن نماز شب
- ۷۸..... موانع سلب توفیق خواندن نماز شب
- ۸۱..... **احکام نماز شب**
- ۸۱..... وقت نماز شب
- ۸۲..... آیا می‌شود نماز شب را در اول شب خواند؟
- ۸۴..... در تنگی وقت چگونه می‌توان نماز شب خواند؟
- ۸۵..... خواندن نماز شب بعد از طلوع فجر چه حکمی دارد؟
- ۸۵..... مسواک کردن قبل از نماز شب
- ۸۵..... اذان و اقامه در نماز شب
- ۸۶..... قنوت در نماز شب
- ۸۶..... آیا خواندن دعا در قنوت به زبان فارسی جایز است؟
- ۸۷..... آیا می‌شود در نماز شب کسی را نفرین کرد؟
- ۸۸..... نماز شب را می‌توان به جماعت خواند؟
- ۸۹..... قضای نماز شب
- ۹۲..... تقدّم نماز آیات بر نماز شب
- ۹۲..... استخاره در نماز شب
- ۹۲..... تعداد رکعت نماز شب
- ۹۲..... نماز شب در سفر و در حال حرکت
- ۹۴..... حکم شک در نمازهای مستحبی چیست؟
- ۹۵..... سایر احکام درباره نوافل و نماز شب
- ۹۵..... حضرت آیت‌الله‌العظمی امام خمینی «ره»
- ۹۶..... حضرت آیت‌الله‌العظمی امام خامنه‌ای «مدظله‌العالی»
- ۹۸..... حضرت آیت‌الله‌العظمی مکارم شیرازی «مدظله‌العالی»
- ۹۹..... حضرت آیت‌الله‌العظمی سیستانی «مدظله‌العالی»
- ۱۰۱..... **مقدمات و آمادگی برای نماز شب**

- ۱۰۲.....وظایف مستحبی هنگام خواب
- ۱۰۷.....**کیفیت خواندن نماز شب**
- ۱۰۸.....خواندن نماز شب به صورت ساده
- ۱۱۰.....خواندن نماز شب به صورت مفصل
- ۱۱۰.....برخاستن از خواب و سجده کردن
- ۱۱۰.....ایستادن
- ۱۱۱.....شنیدن صدای خروس
- ۱۱۱.....نگاه کردن به اطراف آسمان
- ۱۱۲.....خواندن پنج آیه از سوره آل عمران
- ۱۱۳.....انجام عملیات قبل از شروع نماز
- ۱۱۳.....خواندن نماز شب
- ۱۱۷.....خواندن نماز صبح
- ۱۱۸.....خواندن نماز و
- ۱۱۹.....استغفار در نماز شب
- ۱۲۵.....**تعقیبات نماز شب**
- ۱۲۹.....**۷ دستور برای قبولی نماز**
- ۱۳۳.....**۲۰ شرط برای اجابت دعا**
- ۱۳۹.....**منابع و مأخذ**

مقدمه

شب خیز که عاشقان به شب راز کنند
گرد در و بام دوست پرواز کنند
هوا که دری بود به شب بر بندند
د در عاشقان که شب باز کنند

شب با تمام ظلمت، تاریکی ای که دارد، اما در درون خود نور و
روشنایی ای چون «نماز شب» دارد که ذیاع آن نه فقط دنیای انسان را
روشن می کند؛ بلکه در آخرت نیز، نورانی است که پیشاپیش اهلش
روان و روشنی بخش مسیر سخت و ناعموار اوست.

نمی دانیم چه سرنوشتی در این عبادت خالصانه به پیروز که از آن به «اسرار
آل محمد (ص)» یاد شده است؛ ولی می دانیم هر آنچه در دنیا و آخرت
دست نیافتنی است، با شب زنده داری و عبادت در دل شب، ممکن و شدنی
است.

بی شک، نهایت آرزوی انسان های خداجو و مؤمن، رسیدن به لقای الهی
است که مرکب راهوار و سریع آن، «سفینه شب» است؛ چرا که امام
حسن عسکری (ع) فرموده اند:

«إِنَّ الْوُصُولَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سَفَرٌ، لَا يُذْرَكَ إِلَّا بِامْتِطَاءِ اللَّيْلِ»

(بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۳۸۰)

«قطعاً رسیدن به خدای بزرگ، سفری است که جز با مرکب شب به آن نمی‌توان رسید.»

آیت‌الله جوادی آملی در مقدمه بر کتاب «سر الصلاة» حضرت امام خمینی «ره» درباره این حدیث چنین نوشته‌اند:

«می‌توان از سخنان عارفانه حضرت امام حسن عسکری علیه السلام استظهار نمود: یعنی، رسیدن به لقای خداوند سفری است که تنها مرکب راهوار آن شب‌زنده‌داری است. گرچه این حصر اضافی است نه حقیقی، لیکن نکاتی که از این حدیث دریافت می‌شود، عبارت است از:

- وصول به لقای حق ممکن است نه ممتنع؛
- وصول به لقای خدا با حرکت و سلوک است نه با سکون و تحجر؛
- راه وصول طولانی است و مرکب راهوار آن طلبد؛
- چون خدا همه‌جاست و با همه‌چیز است، وصول به لقای او هجرت از همه‌جا و ترک همه‌چیز است؛
- نماز شب، نیرومندتر از نماز روز بوده و جهش آن در این مسیر دراز میسور است.» (سر الصلاة، ص ۱۲)

استاد شهید مرتضی مطهری نیز در باب ارزشمندی نوافل، فرموده:

«فرائض از یک نظر از نوافل مهم‌تر است، به این دلیل که فرائض واجب‌اند و معلوم است که درجه‌ای بوده‌اند که بشر باید انجام بدهد. ملاکات آن، آن قدر مهم بوده که به حد وجوب رسیده است. نوافل از نظر

ملاکات در این حد نیست، اما یک چیزی در نوافل است که در فرایض نیست و آن این است که فرایض به حکم اینکه واجب‌اند و انسان اگر انجام ندهد معاقب می‌شود، بنابراین انجام می‌دهد؛ ولی نوافل را اگر انجام ندهد هیچ معاقب نیست، ولی انجام می‌دهد به همین دلیل، نوافل یک ارزش بالاتری دارند... و این یک نوع لطافت روحی و علاقه خاص انسان را به عبادت نشان می‌دهد.» (طهارت روح، ص ۲۱۵)

صادق به بگویم، در تحقیق و نگارش این اثر، غرض اصلی نگارنده، در وهله نخست، تکیه بر دل آشفته خویش و زدودن زنگار معاصی از جبین و عذر تقصیر به درگاه خدای توبه‌پذیر و رحیم بوده است. در وهله بعد، به دست دادن مجنون‌های نسبتاً کامل درباره شب‌زنده‌داری و نماز شب تا رهپویان این طریق، بطور خلاصه و یکجا آنچه را که می‌خواهند درباره نماز شب بدانند، ببینند و ان شاء الله، نامه عمل بیوشانند. و الا این بنده کمترین را شاید که با کوله‌باری سنگ از معاصی، از تجلی این نور در دل شب بهره‌ای برده باشد؛ اگر هم به کرامت و بی‌عرفتی سر بر آستان الهی ساییده، درکی عمیق از اعمال نداشته؛ ولی هوشیار و فافر به لطف و کرم بی‌انتهایش داشته و دارد؛ زیرا بارها پیام رحمتش را در کتاب آسمانی خوانده‌ام که فرموده: «قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ» (۱۵۳، بقره). «ای بندگان من که در جنایت به خویش - به واسطه گناه - اسراف کردید، از رحمت خدا نومید مگردید، بی‌تردید خداوند همه گناهان را - به وسیله توبه هر چند شرک باشد - می‌آمرزد، زیرا او آمرزنده و مهربان است.»

که صد البته یقین دارم، این وعده‌ها حق و تخلف‌ناپذیر است.

نیک می‌دانم، جایی که شخصیت بی‌بدیل عصر ما (حضرت امام

خمینی «ره» در مقدمه کتاب «آداب الصلاة»^۱ خود آن چنان مطلبی می‌نویسد؛ این بنده بی‌مقدار را نسزد که در باب نماز شب و تهجد قلم‌فرسایی کند.

جایی که عقاب پر بریزد
از بشه لاغری چه خیزد!

و اما نوشته امام:

«کتاب سالوة را اتمام نمودم و از آن سال‌ها تا کنون، بیش از چهل سال می‌گذرد. من به اسرار صلاة را دریافتم و نه به آداب آن پرداختم، که «یافتن» غیر از «یافتن» است و «ساختن» جدا از «پرداختن». و این کتاب‌ها حجّتی است از مولای این عبد بی‌مایه. و به خدای تعالی پناه می‌برم از آنکه مشمول آیه شریفه که سکن «یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ، كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ»^۲ باشم، و پناهی جز رحمت و واسع‌ه‌اش ندارم. (آداب الصلاة، امام خمینی «ره»، ص ۱۳)

بنابراین، نوشته حاضر محصول غور و کاوش در باره نماز شب و «ساخته»‌ای به استناد آیات و روایات است که به شیوه ساده، روان و

۱. حضرت امام خمینی «ره» نگارش کتاب «آداب الصلاة» را در تاریخ شنبه دوم ربیع‌الثانی ۱۳۶۱ هـ.ق. (۳۰ فروردین ۱۳۲۱ ش) به اتمام رسانده‌اند. کتاب دارای دو مقدمه است که حضرت امام «ره» در سال ۱۳۶۳ شمسی نگاشته‌اند و در آنها این اثر را به فرزند گرامی‌شان، مرحوم حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین حاج سید احمد خمینی و خانم فاطمه طباطبایی (همسر جناب حاج سید احمد خمینی) اهدا فرموده‌اند.

۲. صف، ۳ و ۲. «... چرا چیزی را می‌گویید که عمل نمی‌کنید؟ در نزد خدا بسیار مبغوض است که چیزی را بگویید که بجا نمی‌آورید.»

کاربردی، تدوین شده است.

شایان ذکر اینکه، در تدوین این اثر، به‌عمد از زبان خود کمتر مطلب نوشته‌ام، چون بر این باورم که تأثیر کلام خدا، معصومان و بزرگان دین، بیش از هر گفته یا ساخته و پرداخته‌ای مؤثر می‌افتد.

ویژگی‌های این کتاب:

کتاب حاضر بر مقایسه با کتاب‌های مشابه که درباره نماز شب نوشته شده، دارای ویژگی‌هایی است که در کمتر اثری به چشم می‌خورد. این ویژگی‌ها عبارتند از:

۱. در نگارش کتاب سعی شده برای مطالبی که غیر از نوشته نگارنده است، سند آن در درون متن به‌کار گرفته شده است؛

۲. تلاش شده مطالب مختصر و مفید را عین حال کاربردی باشند تا خوانندگان عزیز بتوانند سریع‌تر به آنچه مورد انتظارشان است، دست یابند؛

۳. تمامی مستندات قرآنی درباره شب‌زنده‌داری ذکر و استفاده از تفاسیر معتبر به شرح آیات مربوط پرداخته شده است.

۴. در ترجمه آیات قرآن، فقط از ترجمه آیت‌الله مشکینی رحمته‌الله علیه که از سویایوبی و روانی خاصی برخوردار است و شرح مختصری نیز بر آیات دارد، استفاده شده است.

۵. از آوردن عبارات عربی اکثر روایات، به دلیل رعایت اختصارنویسی و فارسی‌نویسی کمتر استفاده شده تا حجم کتاب افزایش نیابد؛ البته با ارجاعاتی که درباره سند روایات در درون متن یا پانوس‌ها داده شده، علاقه‌مندان می‌توانند - در صورت نیاز - به منابع مورد نظر رجوع کنند؛

۶. به دلیل رعایت یکدستی و روان‌نویسی متن، در بسیاری از موارد، متن‌های استفاده شده از منابع مختلف، ویرایش شده به‌نحوی که به اصل مطلب خللی وارد نشده و رعایت امانت نیز شده باشد.

۷. کتاب حاضر مجموعه نسبتاً کاملی درباره نماز شب است که خوانندگان عزیز، تقریباً هر آنچه را در این باره لازم است بدانند، در آن می‌یابند.

۸. در حد امکان، سعی شده تا رسم الخط کتاب، مطابق با رسم الخط مصوّب فرهنگستان زبان و ادب فارسی باشد.

شایان ذکر اینکه، بدین وسیله حق چاپ کتاب را تماماً به سازمان عتباتی، بسی ارتش جمهوری اسلامی ایران که حق زیادی بر ذمه‌ام دارد و کذا، اثر را به سکاندار حاضر این سازمان مقدّس، حضرت حجت‌الاسلام و المسلمین سید محمدعلی آل‌هاشم، که در راه اعتلای دین و معنویت در اُتش و تحقق منویات رهبر معظم انقلاب اسلامی و فرمانده کل‌تو، امام‌خامنه‌ای (مد ظله‌العالی)، مجاهدتی خستگی‌ناپذیر و مخلصانه دارند، تقدیم می‌کنم.

امیدوارم استفاده‌کنندگان از این کتاب، پیش از خوب بیابند و به انجام آن همت گمارند و نگارنده را نیز در دعا و تمنّی خود فراموش نفرمایند.

اللهم وفقنا لهذا حب و ترضی

علی محمد گودرزی

تهران - ۱۳۹۳